

فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار

دوره پانزده، شماره شصت و یک، زمستان ۱۴۰۳

نوع مقاله: علمی پژوهشی

صفحات: ۲۱-۳۹

واکاوری تأثیر فشار ذی نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی شهرت شرکت و

عملکرد زیست محیطی در شرکت‌های صنعت پتروشیمی بورس تهران

محمد رضا رادفر^۱

منصوره علیقلی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۲/۰۵ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۱۶

چکیده

در عصر رقابتی امروز شرکت‌ها برای اینکه بتوانند به عملکرد مالی قابل قبول دست یابند و ارزش شرکت را ارتقا دهند، ناچار هستند در کنار شاخص‌های مالی، به مطلوبیت ذی‌نفعان و مسائل زیست-محیطی توجه ویژه نمایند. این پژوهش با هدف تبیین تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در شرکت‌های صنعت پتروشیمی بورس اوراق بهادار تهران صورت پذیرفته است. روش پژوهش بر مبنای هدف کاربردی و بر مبنای اجرا توصیفی پیمایشی بوده و جامعه آماری شامل کارکنان و مدیران شرکت‌های صنعت پتروشیمی در بورس تهران به حجم نمونه ۳۸۴ نفر بوده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه و برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که فشار ذی‌نفعان سازمانی، فشار ذی‌نفعان نظارتی و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در شرکت‌های صنعت پتروشیمی بورس تهران تأثیر دارند.

کلمات کلیدی

عملکرد مالی، فشار ذی‌نفعان، تولید سبز، شهرت شرکت، عملکرد زیست‌محیطی

۱- گروه مدیریت مالی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) Mohamadr.radfar@gmail.com

۲- گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. M.aligholi@yahoo.com

در تلاش برای تقویت اقتصاد و به حداکثر رساندن ثروت، انسان‌ها به فعالیت‌هایی که برای محیط‌زیست مضر هستند ادامه می‌دهند. در نتیجه، جهان با چالش‌های تغییرات آب و هوایی مانند سیل و امواج گرما مواجه است. نگرانی در مورد مسائل مربوط به محیط‌زیست در سطح جهانی و اخیراً در بین شرکت‌ها و مؤسسات در حال افزایش است که منجر به توسعه ابزارهای مختلف برای ارزیابی آن می‌شود. در نتیجه، کشورها براساس رتبه‌بندی عملکرد زیست‌محیطی‌شان ارزیابی و طبقه‌بندی شده‌اند، جایی که به کشورهای پیشرو بر اساس اقدامات زیست‌محیطی اتخاذ شده، «جایزه قهرمان زمین» اعطا می‌شود (رحمان^۱، ۲۰۲۱). در چند دهه اخیر و با رشد سریع و شکل‌گیری برنامه‌های متعدد توسعه در ایران، محیط‌زیست آن چنان که شایسته است مورد توجه قرار نگرفته و نتیجه عدم توجه کافی و عدم اتخاذ تدابیر مؤثر در خصوص محیط‌زیست، بحران‌های زیست‌محیطی فاجعه باری در کشور بوجود آمده است (نیک منش و همکاران، ۱۴۰۱). سهامداران و سرمایه‌گذاران بر اساس رویکرد اقتصادی، محیطی و اجتماعی به دنبال افزایش سطح مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی شرکت‌ها می‌باشند. از طرف دیگر با رشد جوامع از منظر حقوقی، قوانین و سایر نهادهای عمومی نیز بر فرآیند و نحوه عملیات شرکت‌ها فشار زیادی وارد می‌کنند تا فعالیت‌های اخلاقی بهبود یابد. در واقع، وقوع این فشارها امروزه تبدیل به رویه‌ای برای رعایت حقوق ذی‌نفعان به عنوان یک فلسفه کلان مسئولیت‌پذیری اجتماعی شده است (ایازی، ۱۴۰۱). در سال‌های اخیر کاهش و مدیریت آثار مضر عملیات تجاری کسب و کارها بر محیط طبیعی به یک موضوع محوری در سطح جهانی تبدیل شده و سازمان‌ها تحت فشار فزاینده‌ای از سوی سهامداران مختلف برای حفظ محیط‌زیست هستند؛ به ویژه در کشورهای در حال توسعه فشار سهامداران از اصول اساسی حاکمیت محیطی می‌باشد (درازکیویچ و همکاران^۲، ۲۰۱۵) و به عنوان ابزاری برای سرکوب سازمان‌ها برای مشارکت در حفظ محیط‌زیست به شمار می‌رود که به سرعت رقابت صنعتی را دچار تغییر کرده است (شهزاد و همکاران^۳، ۲۰۲۰). از زمان انقلاب فناوری سبز در صنایع در طول قرن بیستم، مدیریت محیط‌زیست به یک فلسفه سازمانی گسترده تبدیل شده که در آن همه سهامداران باید با یکدیگر همکاری کنند. این گسترش برای همه کارکنان و نه فقط در پرسنل متخصص در نظر گرفته شده که یکی از پدیده‌های ISO9000 و اکنون ISO14000 و ۱۴۰۰۱ و متعاقب آن تلاش‌های مدیریت محیط با کیفیت جامع بوده است (سارکیس و همکاران^۴، ۲۰۱۰). ادبیات موجود فشار ذی‌نفعان را به عنوان محرک اصلی شیوه‌های سازمانی سبز شناسایی کرده است (گراهام^۵، ۲۰۱۷؛ لی و همکاران^۶، ۲۰۱۸). در واقع، شرکت‌ها می‌توانند قابلیت‌های پایدار سبز خود را با

واکاوری تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

به حداکثر رساندن مزیت رقابتی و تعامل با سهامداران کلیدی بهبود بخشند. بر اساس تئوری ذی‌نفعان، فشار سهامداران را می‌توان با اقداماتی که توسط سهامداران نظارتی، جامعه و سایر ذی‌نفعان سازمان کنترل کرد (سینگ و همکاران^۷، ۲۰۲۲). به عبارت دیگر فشار ذی‌نفعان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و آگاهی سهامداران را برای رسیدگی به مسائل زیست‌محیطی بهبود می‌بخشد؛ لذا یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند باعث حُسن شهرت شرکت‌ها شود و در نتیجه بر عملکرد مالی تأثیرگذار باشد، فشار ذی‌نفعان است. در گذشته میزان موفقیت یک سازمان را عمدتاً در دستیابی به سودآوری و کسب سهم بازار بیشتر می‌دانستند؛ اما امروزه برای سنجش عملکرد در کنار شاخص‌های مالی، میزان توجه به مسائل زیست‌محیطی نیز در نظر گرفته می‌شود. در جهان رقابتی و پر تلاطم امروز شرکت‌ها باید به قوانین محیط زیست احترام گذاشته و از آن پیروی کنند و همین رعایت مسائل زیست‌محیطی مزیت رقابتی بزرگی برای آن‌ها به همراه می‌آورد. این مهم باعث شده سهامداران بر خلاف گذشته در انتخاب خود برای سرمایه‌گذاری، عملکرد زیست‌محیطی شرکت‌ها را نیز بررسی کنند تا از این طریق توسعه پایدار که تضمین‌کننده نسل‌های بعد می‌باشد نیز حاصل شود. همین توجه ویژه به عملکرد زیست‌محیطی باعث شده بسیاری از شرکت‌ها به تولید سبز روی آورده و از این طریق شهرت خود را ارتقا دهند. تئوری نوین در حوزه مدیریت مالی عنوان می‌کند که وظیفه اصلی مدیران، افزایش ارزش شرکت و حداکثر کردن ثروت سهامداران است و مدیران باید عملکرد مالی خود را به طور پیوسته بهبود بخشند؛ لذا ارزیابی عملکرد مالی شرکت‌ها از مهمترین و اساسی‌ترین موضوعات شایان توجه سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیران و دولت‌ها به حساب می‌آید. در مطالعات روز جهان اثبات شده است که توجه به محیط‌زیست و بهبود عملکرد زیست‌محیطی باعث ارتقای عملکرد مالی سازمان شده و ارزش شرکت را افزایش می‌دهد. اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۴ در حال فاصله گرفتن از بحران مالی ناشی از کووید-۱۹ است؛ در این میان شرکت‌های بزرگ و صاحب نام برای اینکه در این رقابت فزاینده پیش‌تاز باشند فعالیت‌های خود را بر پایه تولید سبز و توجه به محیط‌زیست بنا کرده‌اند تا بدین وسیله هم سهامداران بیشتری جذب کنند و هم عملکرد مالی قابل قبولی برای خود به ارمغان بیاورند. پتروشیمی همواره یکی از صنایع مهم در کشور بوده و تأثیرگذاری این صنعت در کشور به حدی است که از یک طرف همواره بازار سرمایه را دست‌خوش تغییرات بسیار قرار داده و از طرف دیگر با توجه به منابع نفتی و گازی در ایران، شرکت‌های پتروشیمی همواره در اقتصاد خرد و اقتصاد کلان کشور نقش حیاتی دارند؛ در واقع، شرکت‌های پتروشیمی در حوزه‌های اشتغال‌زایی، صادرات، حمل و نقل، بسته‌بندی، ساخت و ساز، کشاورزی و ... می‌توانند بسیار کاربردی باشند. به همین دلیل است که

شرکت‌های موجود در صنعت پتروشیمی سودآوری مناسبی را برای سهامداران به ارمغان می‌آورند و فعالان بازار سرمایه همواره نگاه ویژه‌ای نسبت به این شرکت‌ها دارند؛ با این حال صنعت پتروشیمی آثار مخرب و نامطلوبی برای زندگی موجودات زنده، اکوسیستم زمین و محیط‌زیست مانند هوا، آب و خاک دارد. همچنین این صنعت یکی از مهمترین منابع تولید گازهای گلخانه‌ای به شمار می‌رود و با توجه به ماهیت فعالیت‌های خود و نیز به واسطه تولید پساب، انتشار گازهای آلاینده و پسماندهای خطرناک پیامدهای مخاطره‌آمیزی را بر طبیعت زیستی انسان و حیات وحش دارد. امروزه کنترل و کاهش اثرات آلودگی ناشی از صنایع پتروشیمی جهت حفاظت از محیط‌زیست به عنوان یکی از مهمترین مسائل و دغدغه‌های جوامع مختلف در جهان قرار گرفته است. پژوهش‌های مؤثری در کشورهای صاحب اقتصاد پیرامون ارتباط میان فشار ذی‌نفعان و عملکرد مالی صورت پذیرفته اما بر خلاف کشورهای توسعه یافته، این امر در کشور ما در گام‌های ابتدایی خود قرار دارد و لزوم پژوهش در این حوزه کاملاً محسوس است. اندک پژوهش‌های انجام گرفته در کشور ما در زمینه فشار سهامدار صرفاً به رابطه میان فشار سهامداران و تقسیم سود پرداخته‌اند و این خود ضرورت بررسی چنین موضوعی را بیش از پیش نمایان می‌سازد؛ لذا با عنایت به نکات مطرح شده سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که فشار ذی‌نفعان و تولید سبز چه تأثیری بر عملکرد مالی با نقش میانجی شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در شرکت‌های صنعت پتروشیمی بورس تهران دارند؟

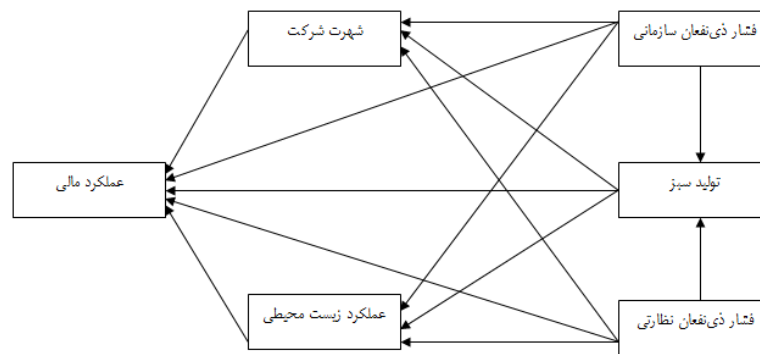
مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مبانی نظری پژوهش

کسب و کار سبز، دستیابی استراتژیک و تلفیق اهداف اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی از طریق هماهنگی نظام‌مند فرآیندهای تجاری درون سازمانی برای بهبود عملکرد مالی بلندمدت یک کسب و کار و شبکه سودمند می‌باشد. با یک تفصیل کل‌نگر از طرح ارزش یعنی ارزش درهم‌تنیده اجتماعی، اقتصادی، اکولوژیکی و درون نسلی، کسب و کارهای سبز قادر به تطبیق اهداف دوگانه توسعه پایدار و کسب ثروت و در نتیجه حل دوگانگی میان کسب و کار فرصت‌گرا و نیکوکاری نوع‌دوستانه هستند (شرفی، ۱۳۹۸). به دلیل افزایش تعداد بحران‌های زیست‌محیطی، انتظار می‌رود سازمان‌ها به تدریج ابتکارات حامی محیط‌زیست را برای دستیابی به پایداری محیطی اجرا کنند (پنگ و همکاران^۱، ۲۰۲۱). فضای پر فشار رقابتی جهان امروز باعث شده شرکت‌هایی که نتوانند همراستا با خواسته‌های سهامداران حرکت کنند و مطلوبیت ذی‌نفعان خود را تأمین نکنند، جای خود را به رقبا داده و علاوه بر از دست دادن سهم بازار، شاهد افت سودآوری و کاهش حجم سرمایه‌گذاری می‌شوند. از گذشته تا به امروز

واکاوری تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

ارزیابی عملکرد و رسیدن به عملکرد مالی مناسب از اهداف اصلی هر سازمان بوده و مدیران همواره در تلاش هستند با اقدامات اثربخش عملکرد مالی برتر و جذب سرمایه‌گذاری بیشتر را برای سازمان خود به ارمغان آورند. پیش‌تر این اقدامات محدود به استراتژی‌های بازاریابی، توانمندسازی نیروی انسانی و ایجاد نوآوری می‌شد اما در سال‌های اخیر پژوهشگران دریافته‌اند که شرکت‌ها برای موفقیت در نیل به عملکرد مالی مطلوب و بیشینه کردن ارزش شرکت، ابتدا باید رضایت سهامداران خود را فراهم سازند و در گام بعد بایستی در فعالیت‌های خود تولید سبز و حفاظت از محیط‌زیست را جزو اولویت‌های مهم قرار دهند. با توجه به مبانی نظری، پیشینه پژوهش و اقتباس از مدل باه و همکاران^۱، مدل مفهومی ذیل به عنوان مدل پژوهش مطرح می‌شود.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

فشار ذی‌نفعان

ذی‌نفعان به عنوان "هر گروه یا فردی که می‌تواند بر دستیابی به اهداف سازمان تأثیر بگذارد یا تحت تأثیر قرار گیرد" تعریف می‌شود. به طور عمده، دو دسته از ذی‌نفعان وجود دارد: ذی‌نفعان اولیه شامل مشتریان، کارمندان، سهامداران و دولت و ذی‌نفعان ثانویه، شامل رسانه‌ها و سازمان‌های غیردولتی مختلف هستند. فشار ذی‌نفعان به عنوان «توانایی و ظرفیت ذی‌نفعان برای تأثیرگذاری بر یک سازمان از طریق تأثیرگذاری بر تصمیمات سازمانی آن» تعریف می‌شود (هلمینگ و همکاران^۱، ۲۰۱۶). بر اساس تئوری ذی‌نفعان، شرکت‌ها به اندازه‌ای بزرگ شده‌اند و تأثیر آن‌ها بر جامعه آن‌چنان وسیع شده است که به جز سهامداران، باید به گروه‌های مختلفی که دارای منافع متقابل هستند نیز پاسخگو باشند. در این تئوری ذی‌نفعان شامل سهامداران، کارکنان، فروشنندگان، مشتریان، بستانکاران،

فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار / دوره ۱۵ / شماره ۶۱ / زمستان ۱۴۰۳

دولت و عموم مردم می‌شود. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد شرکت‌هایی که خود را ملزم به رعایت حقوق تمامی ذی‌نفعان می‌دانند، در بلندمدت در دستیابی به اهداف سازمانی موفق‌تر از سایر رقبا خواهند بود. مطالعات اخیر حاکی از آن است که فشار ذی‌نفعان عامل تعیین‌کننده مهمی در عملکرد اجتماعی و در نهایت عملکرد مالی شرکت‌ها می‌باشد.

تولید سبز

کامبود منابع، نگرانی‌های زیست‌محیطی، آلودگی‌های محیطی، استفاده پایدار از منابع (الکسار و سینگ^{۱۱}، ۲۰۱۹) و آگاهی روزافزون مشتریان از محصولات سازگار با محیط‌زیست، سازمان‌ها را به داشتن مدیریت سبز و تولید سبز ترغیب می‌نماید (لیزی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۰). با افزایش نگرانی‌های زیست‌محیطی در مصرف‌کنندگان، دولت‌ها و جوامع مختلف در سراسر جهان، شرکت‌های تولیدی در صدد توسعه برنامه‌های دوستدار محیط‌زیست بر آمده‌اند (یانگ و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۱). مفهوم سبز تجسمی از محصولات، فرآیندها و سیستم‌ها است که بر فعالیت‌های مربوط به کسب و کار اثر می‌گذارد (واچون^{۱۴}، ۲۰۰۷). ارائه یک تعریف واحد از محصول و تولید سبز امر ساده‌ای نیست زیرا دارای ابعاد مختلفی نظیر تجارت منصفانه، حفاظت از محیط‌زیست، مسئولیت اجتماعی و پایداری می‌باشد. این ابعاد جنبه‌های متفاوتی را در برمی‌گیرند و هر کدام معنی خود را از سبز بودن دارا هستند (فراکاسیکا و همکاران^{۱۵}، ۲۰۱۸).

شهرت شرکت

اصطلاح شهرت در خلال دهه ۱۹۹۰ در امور بازرگانی پدیدار شد و بعدها به مفهومی سازمانی بدل گشت که در بسیاری از حوزه‌های مدیریتی، همچون بازاریابی، حسابداری، مالی و استراتژی سازمانی مورد استفاده قرار گرفته است. محققان اغلب شهرت را به عنوان یک دارایی غیرمسئول تعریف می‌کنند که منعکس‌کننده تصورات ذی‌نفعان در مورد توانایی شرکت برای ایجاد ارتباطات با ارزش است (پارکر و همکاران^{۱۶}، ۲۰۱۹). شهرت شرکت را می‌توان نمایش ادراکی از فعالیت‌های گذشته و چشم‌انداز آتی که تمامی جنبه‌های اجزای کلیدی را در مقایسه با رقبای پیشرو توصیف می‌کند، تعریف نمود. به عبارت دیگر، شهرت شرکت یعنی درک عمومی از میزان احترام و عزت یک شرکت (طهماسبی خورنه و همکاران، ۱۳۹۷). این تعریف بیانگر این موضوع است که شهرت یک ویژگی سازمانی عمومی است که میزان خوب بودن شرکت را از دیدگاه سهامداران بازتاب می‌کند. همچنین بارنت و همکاران^{۱۷} (۲۰۰۶) شهرت شرکت را به صورت قضاوت جمعی از ناظران درباره یک شرکت براساس ارزیابی اثرات مالی، اجتماعی و زیست محیطی در طول زمان تعریف کرده‌اند (بارنت و همکاران، ۲۰۰۶).

واکاوری تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

عملکرد زیست‌محیطی

در عصر حاضر سازمان‌ها برای جلب رضایت مشتریان خود، بهبود در کیفیت خدمات را تنها به یک سری از ویژگی‌ها و مشخصات محدود نمی‌کنند، بلکه معتقدند باید عامل زیست‌محیطی را نیز در کیفیت خدمات خود لحاظ کنند (قاسمی نامقی و صادقی، ۱۴۰۱). عملکرد زیست‌محیطی عبارت است از تعهد شرکت برای حفاظت از محیط‌زیست و این عملکرد عمدتاً از طریق معیارها و مقیاس‌های تعیین شده توسط نهادها و آژانس‌های مربوطه اعم از کشوری و بین‌المللی اندازه‌گیری می‌شود (کریمی و رحیمی، ۱۴۰۱). یکی از مهمترین مسئولیت‌های اجتماعی شرکت عملکرد زیست‌محیطی می‌باشد. عملکرد محیطی مجموعه‌ای است از عملیات شرکت که همگام و سازگار با محیط زیست بوده و این عملکرد از طریق معیارها و مقیاس‌های تعیین شده توسط نهادها و آژانس‌های مربوطه، اعم از ملی و بین‌المللی اندازه‌گیری می‌شود (ملک محمدی و ازدری، ۱۴۰۲).

عملکرد مالی

مدیریت مالی، مدیریت برنامه‌ریزی و سازماندهی فعالیت‌های مالی است. این مدیریت برای کنترل جریان وجوه اعمال شده و از منابع مالی به درستی استفاده و با تجزیه و تحلیل مناسب داده‌های موجود، اهداف مالی را تعیین می‌کند (نگوین و همکاران^{۱۸}، ۲۰۲۱). به عبارت دیگر، عملکرد مالی مهمترین معیار سنجش موفقیت در شرکت‌های تجاری به حساب می‌آید (عارف منش و همکاران، ۱۳۹۹) و توصیفی از دستیابی به اجرا، برنامه یا خط‌مشی در دستیابی به اهداف، مقاصد، مأموریت و چشم‌انداز سازمان است (دریلا و همکاران^{۱۹}، ۲۰۲۰). به عبارت دیگر، عملکرد مالی به عمل انجام فعالیت مالی و به معنای وسیع‌تر، عملکرد مالی به میزان اهداف مالی که در آن انجام شده یا به دست آمده اشاره دارد (گالی و همکاران^{۲۰}، ۲۰۲۰).

پیشینه پژوهش

نیکوکام و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به تأثیر حسابداری منابع انسانی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران پرداختند. نتایج نشان داد حسابداری منابع انسانی بر کارایی سرمایه‌های انسانی، سودآوری، نرخ بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام در شرکت‌های بورس تهران تأثیر مثبت دارد. رادفر و علیقلی (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی رابطه بین مدیریت زنجیره تأمین سبز، سرمایه فکری سبز و سیستم اطلاعاتی سبز با عملکرد زیست‌محیطی و عملکرد مالی پرداختند. نتایج حاکی از رابطه معنادار مدیریت زنجیره تأمین سبز و سرمایه فکری سبز با عملکرد

فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار / دوره ۱۵ / شماره ۶۱ / زمستان ۱۴۰۳

زیست‌محیطی و عملکرد مالی دارد. همچنین رابطه عملکرد زیست‌محیطی با عملکرد مالی نیز تأیید شده است. سیدنژاد فهیم و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر فشار سرمایه‌گذاران بر سیاست تقسیم سود پرداختند. برای دستیابی به هدف پژوهش، ۸۴ شرکت در بورس تهران در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ انتخاب شد و نتایج حاکی از آن است که فشار سرمایه‌گذاران بر سود تقسیمی هر سهم و نسبت سود تقسیمی به فروش تأثیر مثبت دارد. لی و لین^{۲۱} (۲۰۲۴) به تأثیر تأمین مالی سبز بر عملکرد مالی در شرکت‌های چینی پرداختند. این مطالعه با استفاده از مدل GMM تجزیه و تحلیل شده و نتایج حاکی از ارتباط معنادار میان تأمین مالی سبز و عملکرد مالی دارد. سینگ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر فشار ذی‌نفعان و نوآوری سبز بر عملکرد در شرکت‌های کوچک و متوسط پرداختند. نتایج حاکی از آن است که فشار سهامداران و نوآوری سبز بر عملکرد تأثیر دارند. ارنست و همکاران^{۲۲} (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر فشار ذی‌نفعان بر عملکرد شرکت با نقش میانجی انگیزه پایداری شرکتی پرداختند. در این پژوهش فشار سهامداران شامل سه بُعد فشار قانونی، فشار جامعه و فشار کارکنان بوده و اطلاعات حاصل شده از پرسشنامه با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری تحلیل شدند و نتایج نشان‌دهنده تأثیر فشار سهامداران بر انگیزه پایداری شرکت می‌باشد. شهزاد و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی رابطه میان فشار ذی‌نفعان و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نوآوری سبز با نقش میانجی فرآیند مدیریت دانش پرداختند. بر اساس ۳۱۸ پرسشنامه جمع‌آوری شده، فشار سهامداران با مسئولیت‌پذیری اجتماعی، نوآوری سبز و مدیریت دانش رابطه معنادار دارد. همچنین فرآیند مدیریت دانش در ارتباط میان فشار سهامداران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نوآوری سبز نقش میانجی ایفا می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش بر مبنای هدف، کاربردی و از نوع توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری کارکنان و مدیران شرکت‌های صنعت پتروشیمی در بورس تهران می‌باشد و نمونه‌ای به حجم ۳۸۴ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس با استفاده از فرمول کوکران انتخاب و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده که شامل ۲۵ گویه می‌باشد. در این پرسشنامه فشار ذی‌نفعان نظارتی و فشار ذی‌نفعان سازمانی هر کدام شامل ۴ گویه، تولید سبز شامل ۴ گویه، شهرت شرکت شامل ۴ گویه، عملکرد زیست‌محیطی شامل ۴ گویه و عملکرد مالی نیز شامل ۵ گویه می‌باشند. برای تأیید نسبت روایی محتوا، پرسشنامه بین خبرگان و اساتید دانشگاه قرار گرفت و بر اساس نظرات ۹ ارزیاب محاسبه گردید. حداقل CVR قابل قبول برابر با ۰,۷۸ است که نتایج محاسبات عدد بین ۰,۷۸ تا ۱ را برای همه موارد

واکاوری تأثیر فشار ذی نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

نشان داد. پس از محاسبه CVI، CVR نیز محاسبه شد و شاخص روایی محتوایی عدد ۰,۹۵ به دست آمد و چون بیش از ۰,۷ است، روایی پرسشنامه تأیید می‌گردد. برای سنجش پایایی از آلفای کرونباخ و پایایی مرکب (CR) استفاده شده و با توجه به جدول ۱ چون مقدار آلفای کرونباخ و پایایی مرکب برای تمامی متغیرها بیش از ۰/۷ است، پایایی پرسشنامه نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین روایی همگرا زمانی تأیید می‌شود که مقادیر روایی همگرا برای هر متغیر از ۰/۵ بزرگتر باشد؛ همانطور که مشاهده می‌شود روایی همگرا برای تمامی متغیرها از ۰/۵ بزرگتر بوده لذا مورد تأیید می‌باشد.

جدول ۱- نتایج آلفای کرونباخ، پایایی مرکب و روایی همگرا

متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	روایی همگرا
فشار ذی نفعان نظارتی	۴	۰/۹۳۶	۰/۹۵۴	۰/۸۳۹
فشار ذی نفعان سازمانی	۴	۰/۹۳۴	۰/۹۵۳	۰/۸۳۴
تولید سبز	4	۰/۹۴۰	۰/۹۵۷	۰/۸۴۸
شهرت شرکت	۴	۰/۹۲۹	۰/۹۴۹	۰/۸۲۴
عملکرد زیست محیطی	۴	۰/۹۴۰	۰/۹۵۷	۰/۸۴۸
عملکرد مالی	۵	۰/۹۵۱	۰/۹۶۲	۰/۸۳۷

منبع: یافته‌های پژوهش

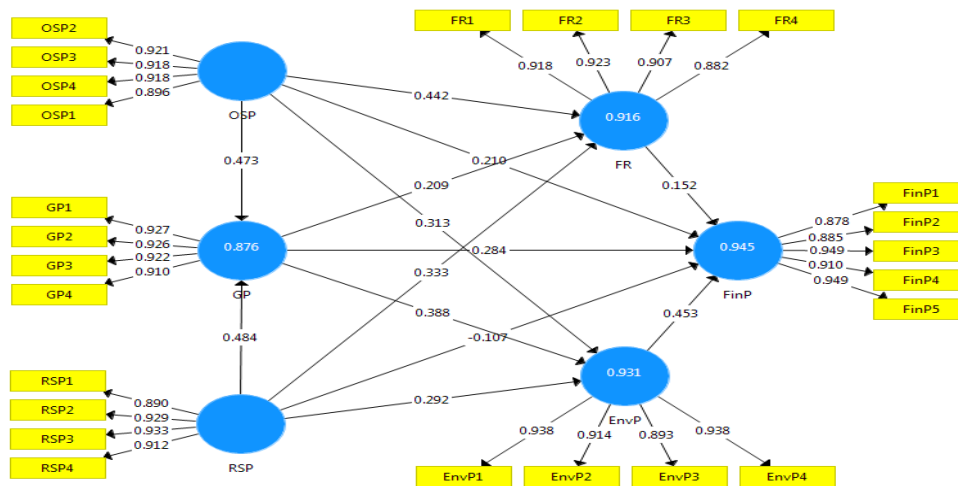
یافته‌های پژوهش

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی از نرم‌افزار SPSS استفاده شد و بر اساس نتایج، ۶۱/۵ درصد از نمونه مرد و ۳۸/۵ درصد زن هستند. از نظر سنی، ۴۳/۳ درصد از نمونه بین ۲۰-۳۹ سال، ۴۹/۷ درصد از نمونه بین ۴۰-۵۹ سال و ۷ درصد نیز ۶۰ سال یا بالاتر قرار داشتند. از منظر تحصیلات نیز ۱۲/۲ درصد دارای مدرک دیپلم و کاردانی، ۵۲/۴ درصد دارای مدرک کارشناسی و ۳۵/۴ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد یا بالاتر هستند. همچنین ۲۴/۵ درصد از نمونه بین یک تا ده سال، ۵۴/۷ درصد بین ده تا بیست سال و ۲۰/۸ درصد از نمونه دارای سابقه کاری بیست سال یا بالاتر می‌باشند. برای پاسخ به فرضیه‌های پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار اسمارت PLS استفاده شده است. جهت شناسایی علائم اختصاری متغیرها، جدول ۲ را بررسی می‌کنیم:

جدول ۲- راهنمای شناسایی علائم اختصاری متغیرهای مدل

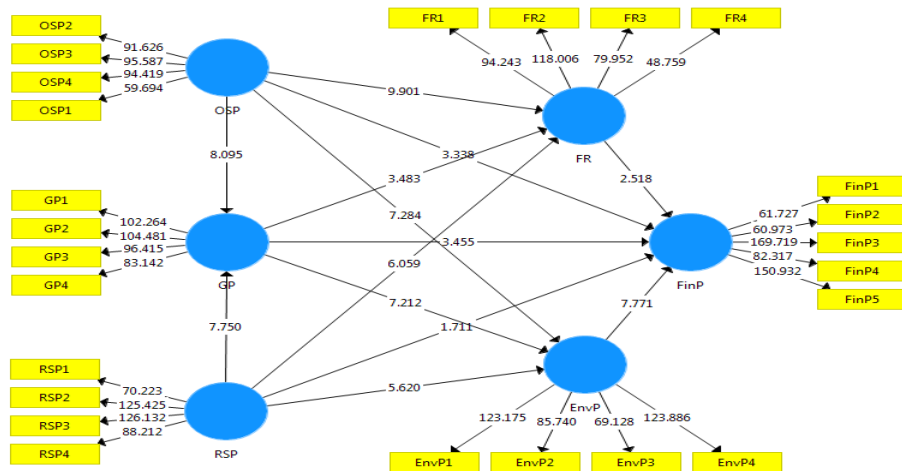
متغیر	علامت اختصاری
فشار ذی‌نفعان سازمانی	Organizational Stakeholder Pressure (OSP)
فشار ذی‌نفعان نظارتی	Regulatory Stakeholder Pressure (RSP)
تولید سبز	Green Production (GP)
شهرت شرکت	Firm Reputation (FR)
عملکرد زیست محیطی	Environmental Performance (EnvP)
عملکرد مالی	Environmental Performance (FinP)

نمودارهای ۱ و ۲ مدل پژوهش را در دو حالت استاندارد و معناداری نشان می‌دهند.

نمودار ۱- مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب استاندارد (تحلیل مسیر)

واکاوری تأثیر فشار ذی نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

نمودار ۲- مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب معناداری

جدول ۳- نتایج فرضیه‌های مستقیم

نتیجه	آماره آزمون (T-Value)	ضریب مسیر	فرضیه
پذیرش	۷/۷۵۰	۰/۴۸۴	فشار ذی نفعان نظارتی بر تولید سبز تأثیر دارد.
پذیرش	۸/۰۹۵	۰/۴۷۳	فشار ذی نفعان سازمانی بر تولید سبز تأثیر دارد.
پذیرش	۶/۰۵۹	۰/۳۳۳	فشار ذی نفعان نظارتی بر شهرت شرکت تأثیر دارد.
پذیرش	۹/۹۰۱	۰/۴۴۲	فشار ذی نفعان سازمانی بر شهرت شرکت تأثیر دارد.
پذیرش	۵/۶۲۰	۰/۲۹۲	فشار ذی نفعان نظارتی بر عملکرد زیست‌محیطی تأثیر دارد.
پذیرش	۷/۲۸۴	۰/۳۱۳	فشار ذی نفعان سازمانی بر عملکرد زیست‌محیطی تأثیر دارد.
عدم پذیرش	۱/۷۱۱	-۰/۱۰۷	فشار ذی نفعان نظارتی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.
پذیرش	۳/۳۳۸	۰/۲۱۰	فشار ذی نفعان سازمانی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.
پذیرش	۳/۴۸۳	۰/۲۰۹	تولید سبز بر شهرت شرکت تأثیر دارد.
پذیرش	۷/۲۱۲	۰/۳۸۸	تولید سبز بر عملکرد زیست‌محیطی تأثیر دارد.
پذیرش	۳/۴۵۵	۰/۲۸۴	تولید سبز بر عملکرد مالی تأثیر دارد.
پذیرش	۲/۵۱۸	۰/۱۵۲	شهرت شرکت بر عملکرد مالی تأثیر دارد.
پذیرش	۷/۷۷۱	۰/۴۵۳	عملکرد زیست‌محیطی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نمودار ۲ و از آنجایی که مقدار (T-Value) برابر ۷/۷۵۰ و ۸/۰۹۵ می باشد و از ۱/۹۶

فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار / دوره ۱۵ / شماره ۶۱ / زمستان ۱۴۰۳

بیشتر است، فرضیه‌های اول و دوم پژوهش مورد پذیرش قرار می‌گیرند؛ یعنی فشار ذی‌نفعان نظارتی و فشار ذی‌نفعان سازمانی بر تولید سبز تأثیر دارند. فرضیه سوم و چهارم پژوهش به دلیل اینکه مقدار آماره آزمون برابر ۶/۰۵۹ و ۹/۹۰۱ بوده و از ۱/۹۶ بیشتر است، مورد پذیرش قرار می‌گیرد؛ بدین معنا که تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر شهرت شرکت تأیید می‌شود. با توجه به مقدار (T-Value) ۵/۶۲۰ و ۷/۲۸۴، فرضیه پنجم و ششم مورد پذیرش قرار می‌گیرند؛ یعنی فشار ذی‌نفعان نظارتی و فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد زیست‌محیطی تأثیر دارند. با عنایت به مقدار (T-Value) که برابر با ۱/۷۱۱ است، فرضیه هفتم مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد؛ یعنی فشار ذی‌نفعان نظارتی بر عملکرد مالی تأثیر ندارد اما به دلیل اینکه مقدار (T-Value) برابر ۳/۳۳۸ شده، فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی تأثیر دارد. فرضیه‌های نهم تا یازدهم نیز به دلیل اینکه مقدار آماره به ترتیب برابر ۳/۴۸۳، ۷/۲۱۲ و ۳/۴۵۵ شده، مورد پذیرش قرار می‌گیرند؛ یعنی تولید سبز بر شهرت شرکت، عملکرد زیست‌محیطی و عملکرد مالی تأثیر دارند. همچنین به دلیل اینکه (T-Value) برابر با ۲/۵۱۸ و ۷/۷۷۱ است، فرضیه‌های دوازدهم و سیزدهم نیز تأیید می‌شوند. برای آزمون فرضیه‌های غیرمستقیم که دارای متغیر میانجی هستند، از آزمون سوبل استفاده شده است.

جدول ۴- نتایج فرضیه‌های غیرمستقیم

نتیجه	آماره آزمون سوبل	فرضیه
پذیرش	۳/۱۶۶	تولید سبز در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۳/۱۸۸	تولید سبز در تأثیر فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۲/۳۰۴	شهرت شرکت در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۲/۴۱۵	شهرت شرکت در تأثیر فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۴/۵۵۹	عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۵/۳۲۵	عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۲/۰۲۷	شهرت شرکت در تأثیر تولید سبز بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.
پذیرش	۵/۲۸۸	عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر تولید سبز بر عملکرد مالی نقش میانجی دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به جدول ۴ و از آنجایی که آماره آزمون سوبل به ترتیب برابر ۳/۱۶۶، ۳/۱۸۸، ۲/۳۰۴، ۲/۴۱۵، ۴/۵۵۹، ۵/۳۲۵، ۲/۰۲۷ و ۵/۲۸۸ شده است، تمامی فرضیه‌های غیرمستقیم تأیید می‌شوند؛ یعنی تولید سبز در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی و شهرت شرکت در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارند. همچنین نقش

واکاوری تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

میانجی عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و فشار ذی‌نفعان سازمانی بر عملکرد مالی نیز تأیید گردید. در نهایت مشخص شد شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر تولید سبز بر عملکرد مالی نقش میانجی دارند. جهت ارزیابی مقدار برازندگی کل مدل از شاخص GOF استفاده می‌شود. این آزمون کیفیت کلی مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری را تعیین می‌کند. هر چه مقدار این شاخص بیشتر باشد نشان از قدرت برازندگی بالای مدل است و هر چه به صفر نزدیک شود، حکایت از برازش ضعیف مدل دارد. فرمول مربوط به محاسبه شاخص GOF به شرح ذیل است:

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2} = \sqrt{0/838 \times 0/917} = 0/876$$

مقدار شاخص GOF عدد ۰/۸۷۶ است و نشان از برازش قوی مدل کلی پژوهش دارد؛ بنابراین می‌توان این‌گونه برداشت نمود که مدل ارائه شده دارای برازش مطلوبی بوده و داده‌های گردآوری شده به خوبی توانسته‌اند مدل طراحی شده را پوشش دهند و با قدرت بالایی مدل را تأیید نمایند.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه سازمان‌ها دریافته‌اند که از طریق توجه به محیط‌زیست و بهبود عملکرد زیست‌محیطی می‌توانند درآمدهای عملیاتی و تصویر سازمانی خود را بهبود بخشند. جهان در حال تجربه اقتصاد سبز است؛ اقتصادی که لازمه بقای خود را طرفداری از محیط‌زیست و سبزگرا بودن می‌داند؛ به همین دلیل است که امروزه شرکت‌ها پی برده‌اند برقراری توازن میان عملکرد اقتصادی و مدیریت محیط‌زیست امری بسیار حیاتی می‌باشد. هدف از انجام پژوهش حاضر واکاوی تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در شرکت‌های صنعت پتروشیمی بورس تهران بوده است. پتروشیمی به صنعتی اطلاق می‌شود که در آن هیدروکربن‌های موجود در نفت خام و یا گاز طبیعی به محصولات شیمیایی تبدیل می‌شوند و از مواد نفتی، مواد شیمیایی گوناگون مورد نیاز زندگی امروز را فراهم می‌آورد. در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۴۳ شرکت ملی صنایع پتروشیمی وابسته به شرکت ملی نفت ایران تشکیل شد. علی‌رغم اینکه این صنعت تأثیر بسزایی در اقتصاد کشور دارد، با این حال آثار مخرب و نامطلوبی برای زندگی موجودات زنده، اکوسیستم و محیط‌زیست داشته است. پس از بررسی فرضیه‌های مستقیم پژوهش مشخص گردید فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر تولید سبز با ضریب مسیر ۰/۴۸۴ و ۰/۴۷۳ تأثیر دارد. همچنین مشاهده شد فشار ذی‌نفعان نظارتی بر عملکرد زیست‌محیطی و شهرت شرکت با ضریب مسیر ۰/۲۹۲ و ۰/۳۳۳ تأثیر دارد اما تأثیر این متغیر بر عملکرد مالی تأیید نشد. همچنین مشخص گردید فشار ذی‌نفعان سازمانی بر شهرت شرکت، عملکرد زیست‌محیطی و عملکرد مالی با ضریب مسیر ۰/۴۴۲، ۰/۳۱۳ و ۰/۲۱۰ معنادار

فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار / دوره ۱۵ / شماره ۶۱ / زمستان ۱۴۰۳

است. بر حسب نتایج پژوهش تولید سبز بر شهرت شرکت، عملکرد زیست‌محیطی و عملکرد مالی تأثیر دارد که در این بین ارتباط میان تولید سبز و عملکرد زیست‌محیطی با ضریب مسیر ۰/۳۸۸ بیش از سایرین بوده است. در نهایت مشخص شد شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی نیز بر عملکرد مالی با ضریب مسیر ۰/۱۵۲ و ۰/۴۵۳ تأثیر دارند. اکثر نتایج حاصل شده در این پژوهش با نتایج پژوهش‌های سینگ و همکاران (۲۰۲۲)، ارنست و همکاران (۲۰۲۲) و رادفر و علیقلی (۱۴۰۱) همسو بوده است زیرا در پژوهش‌های نام برده نیز تأثیر فشار ذی‌نفعان بر عملکرد مالی و ارتباط عملکرد زیست‌محیطی با عملکرد مالی مورد پذیرش قرار گرفته اما در پژوهش باه و همکاران (۲۰۲۱) تأثیر فشار ذی‌نفعان سازمانی و تولید سبز بر عملکرد مالی تأیید نشده بود و از این جهت نتایج پژوهش مذکور با پژوهش فعلی همسو نیست. به علاوه در پژوهش حاضر برای بررسی فرضیه‌های غیرمستقیم از آزمون سوئیل استفاده شده و مشخص گردید تولید سبز در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر عملکرد مالی و شهرت شرکت در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر عملکرد مالی نقش میانجی دارند. همچنین نقش میانجی عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر فشار ذی‌نفعان نظارتی و سازمانی بر عملکرد مالی نیز تأیید گردید. در نهایت مشخص شد شهرت شرکت و عملکرد زیست‌محیطی در تأثیر تولید سبز بر عملکرد مالی نقش میانجی دارند. امروزه شرکت‌های برتر و بزرگ جهان در راه کسب سودآوری و حداکثر نمودن ثروت سهامداران، مأموریت خود را بر پایه اقتصاد سبز و توجه به مسائل زیست‌محیطی بنا می‌کنند؛ لذا با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان عنوان کرد اگر فشار ذی‌نفعان که شامل فشار سازمانی و نظارتی است به درستی مدیریت شود، عملکرد زیست‌محیطی بهبود یافته و شهرت شرکت نیز افزایش می‌یابد و در نهایت شرکت به اهداف مالی خود (عملکرد مالی برتر) نائل می‌شود. بر اساس نتایج حاصله از آنجا که ماهیت صنعت پتروشیمی همراه با مخاطرات بالقوه برای اکوسیستم است، به شرکت‌های حاضر در این صنعت پیشنهاد می‌شود محصولات خود را بر اساس تفکر تولید سبز و توجه به محیط‌زیست پایه‌ریزی کنند. تولید سبز ضمن ایجاد مزیت رقابتی برای شرکت‌ها می‌تواند سهم بازار مناسبی را برای صادرات آن‌ها به همراه بیاورد. همچنین به دلیل اینکه فشار ذی‌نفعان چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم باعث حُسن شهرت شرکت و بهبود عملکرد مالی می‌شود، پیشنهاد می‌گردد تضاد منافع میان مدیران و سهامداران و اصول حاکمیت شرکتی به نحو کارآ سازماندهی شود تا مطلوبیت ذی‌نفعان حاصل گردد و سازمان به هدف اصلی خود یعنی بیشینه کردن ارزش شرکت دست یابد. به علاوه پیشنهاد می‌شود شرکت‌های صنعت پتروشیمی در پروژه‌های سازگار با محیط‌زیست و مدیریت پسماند سرمایه‌گذاری بیشتری نمایند.

واکاوری تأثیر فشار ذی‌نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

منابع

- (۱) ایازی، صمد (۱۴۰۱). اثر معیارهای فیزیکی مدیریت محیط‌زیست بر مدیریت کربن. مجله مدیریت سبز، دوره سوم، شماره ۱، صص ۱۵۵-۱۴۰.
- (۲) سیدنژاد فهیم، سیدرضا. بلالی، آیت و فرشته حسن زاده (۱۴۰۰). بررسی تأثیر فشار سرمایه‌گذاران بر سیاست تقسیم سود. مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۷۹-۱۶۷.
- (۳) شرفی، لیدا. رضائی، روح اله. میرک زاده، علی اصغر و اسماعیل کرمی دهکردی، (۱۳۹۸). طراحی مدل پایداری کسب و کارهای کوچک و متوسط کشاورزی در استان کرمانشاه، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۱۱-۲۴.
- (۴) طهماسبی خورنه، سعید. ایوانی، فرزاد و محمد جواد اردشیری (۱۳۹۷). بررسی رابطه متقابل شهرت شرکتی و عملکرد مالی با استفاده از سیستم معادلات همزمان 3SLS، پژوهش‌های مدیریت در ایران، دوره ۲۲، شماره ۱.
- (۵) عارف منش، زهره. انصاری سامانی، حبیب و سعید زارعی الوندی (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ترتیب ورود به بازار و جهت‌گیری‌های استراتژیک بر عملکرد مالی شرکت. نشریه کاوش‌های مدیریت بازرگانی، سال ۱۲، شماره ۲۳.
- (۶) قاسمی نامقی، محمد و سعید صادقی (۱۴۰۱). بررسی رابطه مدیریت زیست‌محیطی بر بهره‌وری نیروی کار با توجه به نقش تعدیل‌کننده مدیریت کیفیت در اداره امور مالیاتی استان خراسان رضوی، مدیریت سبز، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۳۶-۱۱۹.
- (۷) کریمی، هادی و شهلا رحیمی (۱۴۰۱). بررسی رابطه فعالیت‌های مدیریت منابع انسانی سبز بر رفتار شهروندی سازمانی، با نقش تعدیل‌کنندگی مدیریت عملکرد سبز و مشارکت سبز کارکنان، فصلنامه مدیریت سبز، دوره اول، شماره ۳، صص ۳۲-۱۷.
- (۸) ملک محمدی، محسن و اژدری، علیرضا (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین مدیریت منابع انسانی سبز و عملکرد محیطی با توجه به نقش میانجی رفتار دوستدار محیط کارکنان و نقش تعدیلگر فرهنگ خدمت در شبکه بهداشت و درمان شهرستان ترکمن، مدیریت سبز، دوره ۳، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۲، صص ۱۴۵-۱۶۰.
- (۹) نیک منش، شمس‌الدین. پورکسمایی، مریم و شبنم زرگو (۱۴۰۱). ارزیابی شیوه‌های مدیریت منابع انسانی سبز در بهبود عملکرد زیست‌محیطی شرکت صنایع پتروشیمی کرمانشاه، فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، پیاپی ۳۷ (بهار ۱۴۰۱)، صص ۲۰۱-۱۸۱.

۱۰) نیکوکام، محمود. رادفر، محمدرضا و منصوره علیقلی (۱۴۰۲). بررسی تأثیر حسابداری منابع انسانی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اولین کنفرانس ملی "بدون نفت، چگونه؟"

11) Baah, C. Opoku-Agyeman, D. Acquah, I.S.K. Agyabeng-Mensah, Y. Afum, E. Faibil, D. Abdoulaye, F.A.M (۲۰۲۱). Examining the correlations between stakeholder pressures, green production practices, firm reputation, environmental and financial performance: Evidence from manufacturing SMEs. *Sustainable Production and Consumption* 27 (2021) 100–114

12) Barnett, M. L., Jermier, J. M., & Lafferty, B. A. (2006). Corporate reputation: The definitional landscape. *Corporate reputation review*, 9(1), 26-38.

13) Derila, C. P., Evana, E., & Dewi, F. G. (2020). Effect of Environmental Performance and Environmental Costs on Financial Performance with CSR Disclosure as Intervening Variables. *International Journal for Innovation Education and Research*, 8(1), 37–43. <https://doi.org/10.31686/ijer.vol8.iss1.2054>

14) Drazkiewicz, A., Challies, E., Newig, J (2015). Public participation and local environmental planning: testing factors influencing decision quality and implementation in four case studies from Germany. *Land Use Pol.* 46, 211e222.

15) El-Kassar, A. N. & Singh, S. K. (2019). "Green innovation and organizational performance: the influence of big data and the moderating role of management commitment and HR practices". *Technological Forecasting and Social Change*, 144, 483- 498.

16) Ernst R.A, Gerken M, Hack A & Marcel Hülsbeck (2022). SMES' reluctance to embrace corporate sustainability: The effect of stakeholder pressure on self-determination and the role of social proximity. *Journal of Cleaner Production* 335 (2022) 130273

17) Fraccascia, L., Giannoccaro, I., & Albino, V (2018). Green product development: What does the country product space imply? *Journal of cleaner production*, 170, 1076-1088.

18) Gali, N., Niemand, T., Shaw, E., Hughes, M., Kraus, S., & Brem, A. (2020). Social entrepreneurship orientation and company success: the mediating role of social performance. *Technological forecasting & social change*, 160, 1-10.

19) Graham, S (2017). The influence of external and internal stakeholder pressures on the implementation of upstream environmental supply chain practices. *Bus. Soc.* 1e33.

20) Helmig, B., Spraul, K., Ingenhoff, D (2016). Under positive pressure: how stakeholder pressure affects corporate social responsibility implementation. *Bus. Soc.* 55, 151e187.

واکاوری تأثیر فشار ذی نفعان و تولید سبز بر عملکرد مالی با نقش میانجی.../رادفر و علیقلی

- 21) Lee, J.W., Kim, Y.M., Kim, Y.E (2018). Antecedents of adopting corporate environmental responsibility and green practices. *J. Bus. Ethics* 148, 397e409.
- 22) Li, Y. Lin, A (2024). Assessing the impact of green finance on financial performance in Chinese eco-friendly enterprise. *Heliyon* 10 (2024) e29075
- 23) Lisi, W. Zhu, R. & Yuan, C. (2020). "Embracing green innovation via green supply chain learning: The moderating role of green technology turbulence". *Sustainable Development*, 28(1), 155-168.
- 24) Mohan,D.Sudarsan,N(2018).Studies on Assessment of Parameters Influencing Employee Performance:A Review.International Journal of Advances in Agriculture Sciences
- 25) Nguyen, T., Viet, H., & Loan, L. (2021). Factors affecting financial management: Case study of educational manager training and fostering public institutions. *Management Science Letters*, 11(6), 1861-1870.
- 26) Parker, O., Krause, R., & Devers, C. (2019). how firm reputation shapes managerial discretion. *Academy of Management Review*, Vol. 44, No. 2, 254–278
- 27) Peng J, Chen X, Zou Y, Nie Q. (2021). Environmentally specific transformational leadership and team pro-environmental behaviors: The roles of pro-environmental goal clarity, pro-environmental harmonious passion, and power distance. *Human Relations*. 2021;74(11):1864-88
- 28) Rehman, Alam.Ullah,Irfan& Fakhr-e-Alam Afridi & Zain Ullah & Muhammad Zeeshan & Arif Hussain & Haseeb Ur Rahman, (2021). "Adoption of green banking practices and environmental performance in Pakistan: a demonstration of structural equation modelling," *Environment, Development and Sustainability: A Multidisciplinary Approach to the Theory and Practice of Sustainable Development*, Springer, vol. 23(9), pages 13200-13220
- 29) Sarkis,J.Gonzalez-Torre,P.Adenso-Diaz,B(2010). Stakeholder pressure and the adoption of environmental practices: the mediating effect of training. *J. Oper. Manag.* 28, 163e176.
- 30) Shahzad M,YingQu,Zafar A U. Ding X & Rehman, S (2020). Translating stakeholders' pressure into environmental practices e The mediating role of knowledge management, *Journal of Cleaner Production* 275 (2020) 124163
- 31) Singh,S.K.,Del Giudice, M., Chiappetta Jabbour, C. J., Latan, H., & Sohal, A. S. (2022). Stakeholder pressure, green innovation, and performance in small and medium-sized enterprises: The role of green dynamic capabilities. *Business Strategy and the Environment*, 31(1), 500-514.
- 32) Vachon,S. (2007). Green supply chain practices and the selection of environmental technologies. *International Journal of Production Research*, 45(18-19), 4357-4379.

33) Yung, W. K., Chan, H. K., So, J. H., Wong, D. W., Choi, A. C., & Yue, T. M. (2011). A life-cycle assessment for eco-redesign of a consumer electronic product. *Journal of Engineering Design*, 22(2), 69-85.

یادداشت‌ها:

- 1) Rehman
- 2) Drazkiewicz et al
- 3) Shahzad et al
- 4) Sarkis et al
- 5) Graham
- 6) Lee et al
- 7) Singh et al
- 8) Peng et al
- 9) Baah et al
- 10) Helmig et al
- 11) El-Kassar & Singh
- 12) Lisi et al
- 13) Yung et al
- 14) Vachon
- 15) Fraccascia et al
- 16) Parker et al
- 17) Barnett et al
- 18) Nguyen et al
- 19) Derila et al
- 20) Gali et al
- 21) Li & Lin
- 22) Ernst et al

Investigating the impact of stakeholder pressure & green product on financial performance with the mediating role of firm reputation & environmental performance in petrochemical companies of Tehran Stock Exchange

Mohammad Reza Radfar¹

Mansoureh Aligholi²

Receipt: 24/02/2024

Acceptance: 06/09/2024

Abstract

In today's competitive era, in order to achieve an acceptable financial performance and improve the company's value, companies are forced to pay special attention to the interests of stakeholders and environmental issues in addition to financial indicators. This research aims to explain the impact of stakeholder pressure and green production on financial performance with the mediating role of firm reputation and environmental performance in petrochemical industry companies of Tehran Stock Exchange. The research method is based on the objective, applied, and in terms of the method of doing the work, descriptive survey and the statistical population includes employees and managers of petrochemical industry companies in the Tehran Stock Exchange, with a sample size of 384 people. Structural equation modeling was used to collect information from the questionnaire and to examine the research hypotheses. The results indicate that the pressure of organizational stakeholders, regulatory stakeholders and green production have an impact on financial performance with the mediating role of firm reputation and environmental performance in petrochemical industry companies of Tehran Stock Exchange.

Keywords

Financial performance, Stakeholder pressure, Green production, Firm reputation, Environmental performance

1-Department of Financial Management, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Mohamadr.radfar@gmail.com

2-Department of Business Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. M.aligholi@yahoo.com